

Nr 30.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kungörelse om ändring i stadgan den 30 juni 1943 (nr 437) angående behandlingen av vissa vägfrågor.

Genom en den 4 januari 1954 dagtecknad proposition, nr 30, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av tredje lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden, velat inhämta riksdagens yttrande över följande förslag till

Kungörelse

om ändring i stadgan den 30 juni 1943 (nr 437) angående behandlingen av vissa vägfrågor (vägstadgan).

Härigenom förordnas, att 1, 2, 5, 8 och 26 §§ stadgan den 30 juni 1943 (nr 437)¹ angående behandlingen av vissa vägfrågor skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse.)

1 §.

Allmänna vägar äro av tre slag:
a) *huvudväg*, vartill hänföres väg, som är av synnerlig betydelse för den genomgående, långväga samfärdseln eller som eljest är av stor vikt för den allmänna samfärdseln mellan eller till huvudorter i ett län eller för förbindelsen med dylika orter i andra län;

b) *bygdeväg*, varmed avses annan väg än *huvudväg* och *ödebygdeväg*;

c) *ödebygdeväg*, varmed — — — och bebyggande.

(Föreslagen lydelse.)

1 §.

Allmänna vägar äro av tre slag:
a) *riksväg*, vartill hänföres väg, som är av synnerlig betydelse för den genomgående, långväga samfärdseln;

b) *länsväg*, varmed avses annan väg än *riksväg* och *ödebygdeväg*;

c) *ödebygdeväg*, varmed — — — och bebyggande.

¹ Senaste lydelse av 5 och 8 §§, se SFS 1952:238.

(Gällande lydelse.)

2 §.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen bestämmer, på framställning av länsstyrelse eller efter länsstyrelsens hörande, vilka vägar som skola anses såsom huvudvägar. Dock skall fråga om viss vägs hänförande till huvudväg, i händelse av meningskiljaktighet mellan länsstyrelse samt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, hänskjutas till Konungens avgörande.

5 §.

Finner länsstyrelsen, att vägen icke är av den betydelse, att den må byggas såsom allmän, eller att företaget, vid jämförelse med andra ifrågasatta arbeten, icke är av den angelägenhetsgrad, att medel till detsamma kunna påräknas under de närmaste åren, skall ansökningen avslås, där ej annat föränledes av vad i andra stycket sägs. Eljest skall frågan, om företaget bör komma till stånd, prövas vid uppgörande av flerårsplan för arbeten av det slag, vartill företaget hör, eller vid upprättande av sådant förslag, som i 14 § avses. För sådant fall skall länsstyrelse, där fråga är om annan väg än *huvudväg*, pröva, huruvida företaget är av den angelägenhetsgrad, att arbetsplan beträffande detsamma bör omedelbart upprättas. Avser ansökningen *huvudväg*, hänskjutes frågan om upprättande av arbetsplan till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.

Där synnerliga — — — närmaste åren.

(Föreslagen lydelse.)

2 §.

Med ledning av förslag, som uppgjorts av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen på framställning av länsstyrelse eller efter länsstyrelsens hörande, bestämmer Konungen eller, där Konungen så förordnar, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, vilka vägar som skola anses såsom riksvägar.

5 §.

Finner länsstyrelsen, att vägen icke är av den betydelse, att den må byggas såsom allmän, eller att företaget, vid jämförelse med andra ifrågasatta arbeten, icke är av den angelägenhetsgrad, att medel till detsamma kunna påräknas under de närmaste åren, skall ansökningen avslås, där ej annat föränledes av vad i andra stycket sägs. Eljest skall frågan, om företaget bör komma till stånd, prövas vid uppgörande av flerårsplan för arbeten av det slag, vartill företaget hör, eller vid upprättande av sådant förslag, som i 14 § avses. För sådant fall skall länsstyrelse, där fråga är om annan väg än *riksväg*, pröva, huruvida företaget är av den angelägenhetsgrad, att arbetsplan beträffande detsamma bör omedelbart upprättas. Avser ansökningen *riksväg*, hänskjutes frågan om upprättande av arbetsplan till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.

Där synnerliga — — — närmaste åren.

(Gällande lydelse.)

8 §.

För att tjäna till ledning vid fördelningen av de medel, som beviljas för olika vägbyggnadsändamål, skola för varje län i mån av behov upprättas och fastställas flerårsplaner för

- a) byggande av huvudvägar;
- b) ombyggnad av byggdevägar och ödebygdevägar;
- c) nyanläggning av byggdevägar;
- d) nyanläggning av ödebygdevägar;

e) byggande av broar; samt

f) vägbeläggningar.

Flerårsplan skall ——— Konung-
en härom.

26 §.

Med avseende — — — över arbetsplanen.

Är fråga om *mindre, i flerårsplan ej upptaget omlägnings- eller förbättringsarbete* och har ägare av fastighet, av vilken mark skall tagas i anspråk för företaget, genom skriftlig handling upplåtit vägrätt till marken, må företaget, om av omständigheterna klart framgår att detsamma icke kan lända någon till förfång, efter vägförvaltningens i länet beprövande utföras utan att på sätt i 20, 22 och 24 §§ stadgas yttranden över arbetsplan infordrats och avgivits eller planen blivit fastställd.

(Föreslagen lydelse.)

8 §.

För att tjäna till ledning vid fördelningen av de medel, som beviljas för olika vägbyggnadsändamål, skola för varje län i mån av behov upprättas och fastställas flerårsplaner för

- a) byggande av riksvägar;
- b) nyanläggning av länsvägar;
- c) nyanläggning av ödebygdevägar; samt
- d) ombyggnad av länsvägar och ödebygdevägar.

Flerårsplan skall ——— Konung-
en härom.

26 §.

Med avseende — — — över arbetsplanen.

Är fråga om *förbättrings- eller mindre omlägningsarbete* och har ägare av fastighet, av vilken mark skall tagas i anspråk för företaget, genom skriftlig handling upplåtit vägrätt till marken, må företaget, om av omständigheterna klart framgår att detsamma icke kan lända någon till förfång, efter vägförvaltningens i länet beprövande utföras utan att på sätt i 20, 22 och 24 §§ stadgas yttranden över arbetsplan infordrats och avgivits eller planen blivit fastställd.

*Denna kungörelse träder i kraft
den 1 januari 1955.*

Propositionens huvudsakliga innehåll.

Bifall till i 1954 års statsverksproposition framlagt förslag till förenkling av anslagstekniken beträffande de statliga väg- och broinvesteringarna på driftbudgeten föranleder vissa ändringar i vägstadgan. Allmänna vägar föreslås skola bli av tre slag, nämligen dels *riksväg*, d. v. s. sådan väg, som är av synnerlig betydelse för den genomgående, långväga samfärdseln, dels *länsväg*, vartill hänföres annan väg än riksväg och ödebygdsväg, dels ock *ödebygdsväg*, som bibehåller sin nuvarande bestämning. Flerårsplaner skall i fortsättningen upprättas för byggande av riksvägar, nyanläggning av länsvägar, nyanläggning av ödebygdsvägar samt ombyggnad av länsvägar och ödebygdsvägar. Slutligen föreslås att i fråga om förbättringsarbete — även om detta ej är av mindre omfattning — eller mindre omlägningsarbete undantag från eljest gällande krav å fastställelse m. m. av arbetsplan må kunna medgivas även i det fall, att företaget är upptaget i flerårsplan.

Gällande bestämmelser m. m.

Enligt 1 § vägstadgan är allmänna vägar av tre slag, huvudväg, bygdeväg och ödebygdsväg. Till huvudväg hänföres väg, som är av synnerlig betydelse för den genomgående, långväga samfärdseln eller som eljest är av stor vikt för den allmänna samfärdseln mellan eller till huvudorter i ett län eller för förbindelsen med dylika orter i andra län. Med bygdeväg avses annan väg än huvudväg och ödebygdsväg. Med ödebygdsväg förstås väg, som till avsevärd längd sträcker sig över fjäll, genom skogar och genom glest befolkade trakter och som, ehuru den icke prövas nödig för den allmänna samfärdseln, likväl är till synnerligt gagn för det allmänna såsom ägnad att främja landets uppodlande och bebyggande.

vilka vägar, som skall anses såsom huvudvägar, bestämmer enligt 2 § vägstadgan väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. Fråga om viss vägs hänförande till huvudväg skall dock vid meningsskiljaktighet mellan länsstyrelse och väg- och vattenbyggnadsstyrelsen hänskjutas till Konungens avgörande.

I praktiken skiljer man i fråga om huvudvägar mellan rikshuvudvägar och länshuvudvägar. Kungl. Maj:t bestämmer, vilka vägar som skall anses såsom rikshuvudvägar.

För att tjäna till ledning vid fördelningen av de medel, som beviljas för olika vägbyggnadsändamål, skall enligt 8 § för varje län i mån av behov upprättas och fastställas flerårsplaner för byggande av huvudvägar, ombyggnad av bygdevägar och ödebygdsvägar, nyanläggning av bygdevägar, nyanläggning av ödebygdsvägar, byggande av broar samt vägbeläggningar. Sådan plan skall avse fem år och normalt förnyas vart tredje år. Flerårsplan upprättas av länsstyrelsen. Över planen skall vägnämndernas

och länsvägnämndens yttranden inhämtas. Finner väg- och vattenbyggnadsstyrelsen planen böra godtagas, skall styrelsen fastställa planen men eljest hänskjuta frågan härom till Kungl. Maj:ts prövning (10 §).

Innan väg bygges, skall enligt 15 § lagen om allmänna vägar (i fortsättningen kallad väglagen) arbetsplan upprättas och, efter utställelse för granskning, fastställas av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen eller — om styrelsen är av annan mening än länsstyrelsen — av Kungl. Maj:t. Utställelse och fastställelse erfordras dock ej i fråga om sådant förbättringsarbete eller mindre omlägningsarbete, som ej kan antagas lända till förfång för fastighet, vilken beröres av vägföretaget, eller för nyttjanderätts- eller servitutsrätthavare. I 26 § andra stycket vägstadgan har emellertid de arbeten, som under förutsättning att de ej länder någon till förfång må utföras utan att arbetsplan fastställts för desamma, av Kungl. Maj:t i så måtto begränsats på ett snävare sätt, att de endast får avse mindre omlägnings- eller förbättringsarbete, som ej är upptaget i flerårsplan.

5 § första stycket vägstadgan innehåller bland annat bestämmelser om prövningen av frågan, huruvida för ett vägföretag, som anses böra komma till stånd, arbetsplan omedelbart skall upprättas. Därvid göres viss skillnad mellan huvudväg och annan väg. I 19 § vägstadgan gives vissa föreskrifter om det fortsatta förfarandet sedan arbetsplan upprättats. Även därvidlag gäller särskilda bestämmelser för bland annat arbetsplan rörande huvudväg.

Ändringsförslagets tillkomst.

I skrivelse den 31 augusti 1953 med förslag till anslagsäskanden för budgetåret 1954/55 i vad avser vägväsendet har *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* till behandling upptagit bl. a. frågan om förenkling av anslagstekniken beträffande de statliga väg- och broinvesteringarna på driftbudgeten. Förslaget, för vilket närmare redogörelse lämnats i årets statsverksproposition (bil. 8, pt 9), går i korthet ut på en koncentration av anslagsanvisningen under vissa förutsättningar till ett enda anslag, benämnt Vägbyggnad. I anslutning härtill skulle den ändringen vidtagas i vägstadgan, att dess begrepp allmänna vägar uppdelades i endast riksvägar, omfattande de nuvarande rikshuvudvägarna, samt länsvägar, motsvarande de nuvarande läns huvud-, bygde- och ödebygdsvägarna. Blott tre femårsplaner skulle upprättas, en för byggande av riksvägar, en för byggande av länsvägar och en för byggande av speciella storbroar. Förslaget till anslagsförenkling aktualiserade vidare sådan ändring i vägstadgan, att frågan huruvida arbetsplan skall fastställas icke göres beroende av om vägföretaget upptagits som särskilt företag i flerårsplan.

Över väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förslag har *yttranden efter remiss* avgivits av *riksräkenskapsverket, länsstyrelserna i Stockholms, Jönköpings, Blekinge, Malmöhus, Västernorrlands och Norrbottens län*

samt *Länsvägnämndernas förbund*. Flertalet remissinstanser har helt tillstyrkt styrelsens förslag.

Statsrådet Hjalmar Nilson, som föredragit ärendet i statsrådet, har anfört följande:

I viss anslutning till väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förslag har Kungl. Maj:t i årets statsverksproposition (bil. 8, pt 9) på min föredragning föreslagit, att en förenkling fr. o. m. nästa budgetår genomföres av anslagstekniken beträffande den statliga väg- och brobyggnadsverksamheten.

Det har därvid synts mig vara en åtgärd, som står i god överensstämmelse med utvecklingen på transportområdet, att i planläggnings- och anslagshänseende särskilja de nuvarande rikshuvudvägarna från övriga vägar. Med hänsyn till detta vägnäts betydelse för den långväga biltrafiken och till de särskilda rikssynpunkter, som får läggas på frågorna om dess förbättring och fortsatta utbyggande, torde det vara sakligt motiverat, att rikshuvudvägarna särskiljes från övriga huvudvägar och behandlas som en grupp för sig. Till förhindrande av förväxling med begreppet huvudled enligt vägtrafikförordningen har den av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen föreslagna nya benämningen riksvägar synts mig vara att föredraga framför rikshuvudvägar och därför samtidigt böra genomföras.

Bestämmandet, vilka vägar som skall anses såsom riksvägar, torde i princip böra ankomma på Kungl. Maj:t.

Vid mitt ställningstagande i övrigt till väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förslag har jag däremot ej helt kunnat biträda vad styrelsen föreslagit. Jag har sålunda icke velat medverka till att genom sammanförande med andra vägar avskaffa den särställning, som ödebygdsvägarna hittills intagit. Med hänsyn till de speciella intressen ödebygdsvägarna, vilka endast förekommer i de sju nordligaste länen, tillgodoser, har jag ansett, att denna vägkategori bör bibehållas och vid vägplanering och medelsanvisning handläggas för sig.

Vad angår de båda övriga grupperna av allmänna vägar, länshuvudvägar och bygdevägar, har avgörande skäl synts mig tala för att de begreppsmässigt såväl som i fråga om planläggning och medelsanvisning sammanföres till en grupp med benämningen länsvägar.

Jag har i enlighet härmed förordat, att de allmänna vägarna indelas i tre grupper, nämligen dels *riksvägar* avseende vägar, som är av synnerlig betydelse för den genomgående, långväga samfärdseln, dels *länsvägar*, till vilka skulle hänföras andra allmänna vägar än riksvägar och ödebygdsvägar, dels ock *ödebygdsvägar*, som skulle bibehålla sin nuvarande bestämning.

Denna föreslagna nya indelning av de allmänna vägarna föranleder ändring av 1 och 2 §§ samt 5 § första stycket vägstadgan.

Vid övervägande å ena sidan av önskemålen om förenkling av anslags-tekniken och därmed sammanhängande administrativa lättnader samt å andra sidan av kravet på ett direkt inflytande via medelsanvisningen från statsmakternas sida över vägbyggnadsverksamhetens inriktning har jag funnit det riktigast att för närvarande stanna vid att även i anslags-anvisningen särskilja de tre kategorier av vägar, vari jag föreslagit, att det allmänna vägnätet skall indelas, och att jämväl i viss utsträckning skilja på medelsanvisningen för ombyggnads- och nyanläggningsverk-samhet. Intresset av sistnämnda särredovisning hänför sig till läns- och ödebygdsvägarna, för vilka jag för den skull föreslagit särskilda nyan-läggningsanslag. Medel till ombyggnad av dessa båda vägkategorier har däremot syntts mig utan olägenhet kunna anvisas över ett gemensamt om-byggnadsanslag. I statsverkspropositionen har därför föreslagits föl-jande fyra särskilda anslag för den statliga väg- och brobyggnadsverk-samheten, nämligen Byggnad av riksvägar, Nyanläggning av länsvägar, Nyanläggning av ödebygdsvägar samt Ombyggnad av länsvägar och öde-bygdsvägar. För ett vart av de av mig sålunda föreslagna anslagen har särskild flerårsplan syntts böra upprättas att tjäna till ledning vid fördel-ning av beviljade medel.

Det nuvarande anslaget till Vägbeläggningar skulle alltså enligt mitt förslag uppgå i vägbyggnadsanslagen. Upprättandet av någon särskild flerårsplan för vägbeläggningsarbeten har under sådana förhållanden ej heller ansetts behöfligt i fortsättningen.

De broföretag, till vilkas kostnader medel utgått från anslaget till Byg-gande av broar och för vilka särskilda flerårsplaner upprättats, torde enligt vad jag anfört vid statsverkspropositionens avlåtande utan olägen-het kunna inrymmas i de egentliga vägbyggnadsanslagen samt därvid upptagas i flerårsplanerna för vägbyggnader, varvid bro jämte tillfarts-vägar uppföres som ett företag. Något behov har åtminstone tills vidare ej syntts mig föreligga av att därvid låta vissa storbroar jämte tillfartsvägar upptagas i särskilda flerårsplaner och att särskilt redovisa medelsbehovet för dessa broar.

I enlighet härmed skulle i fortsättningen i mån av behov upprättas och fastställas flerårsplaner för byggande av riksvägar, nyanläggning av läns-vägar, nyanläggning av ödebygdsvägar samt ombyggnad av länsvägar och ödebygdsvägar. Häremot svarande ändring torde böra ske av 8 § första stycket vägstadgan.

För de arbeten, som hittills utförts med medel från anslaget till För-stärkning och förbättring av vägar, upprättas i de fall behov härav före-ligger flerårsplan. Sådan plan fastställles emellertid ej, enär den icke är obligatorisk enligt vägstadgan. Därest detta anslag enligt mitt förslag till förenklad anslagsteknik slopas, kommer förbättringsarbeten, i de fall dylika arbeten på grund av sin storleksordning anses böra upptagas som

särskilda företag i flerårsplan, att inrymmas i de flerårsplaner, som föreslagits framdeles skola upprättas samt fastställas. Enligt bestämmelserna i 26 § andra stycket vägstadgan skulle detta medföra, att utställelse och fastställelse av arbetsplan för dessa företag måste ske, även i sådana fall då av omständigheterna klart framgår, att företaget icke kan lända någon till förfång. Ett dylikt förfarande skulle emellertid orsaka ett onödigt administrativt merarbete för därav berörda myndigheter och lokala organ. Med hänsyn härtill föreslår jag, att ifrågasvarande bestämmelse i vägstadgan bringas i överensstämmelse med föreskrifterna i 15 § väglagen, så att frågan, huruvida arbetsplan för ett förbättringsarbete — även om detta ej är av mindre omfattning — eller mindre omlägningsarbete skall fastställas, icke göres beroende av om företaget är upptaget som särskilt företag i flerårsplan.

De föreslagna ändringarna i vägstadgan torde vid bifall till de i årets statsverksproposition framlagda förslagen till viss anslagsförenkling böra träda i kraft den 1 januari 1955.

Utskottet.

De föreslagna ändringarna i vägstadgan föranledes av den förenkling av anslagstekniken beträffande den statliga väg- och brobyggnadsverksamheten, som Kungl. Maj:t i anledning av framställning från väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i årets statsverksproposition föreslagit skola genomföras fr.o.m. nästa budgetår. Såsom statsutskottet i sitt av riksdagen godkända utlåtande nr 130 anfört rörande nämnda förslag till ändring av anslagstekniken, synes en avsevärd inskränkning av antalet anslag för hithörande ändamål vara befogad med hänsyn till önskvärdheten av att det administrativa förfarandet i möjligaste mån förenklas och hinder för ett rationellt utnyttjande av anvisade medel undanröjes.

Enligt den föreslagna lydelsen av 1 § vägstadgan indelas de allmänna vägarna i tre grupper, nämligen riksvägar, motsvarande de nuvarande rikshuvudvägarna, länsvägar, vartill hänföres de nuvarande länshuvudvägarna och bygdevägarna, samt ödebygdevägar, vilket begrepp bibehållits oförändrat. Emot en sådan indelning har utskottet intet att invända. Utskottet utgår dock från att sammanförandet av länshuvudvägarna och bygdevägarna icke leder till att större krav än hittills ställes på beskaffenheten av de enskilda vägar som framdeles skall kunna intagas till allmänt underhåll.

En följdändring till den nya indelningen blir såsom anges i förslaget, att uttrycket »huvudväg» i 5 § utbytes mot »riksväg». En motsvarande ändring synes emellertid även böra vidtagas i 19 §.

Riksdagen har genom sitt godkännande av statsutskottets förenämnda utlåtande beslutat, att medel för den statliga väg- och brobyggnadsverksamheten fr.o.m. budgetåret 1954/55 skall anvisas under följande fyra reservationsanslag, nämligen Byggnad av riksvägar, Byggnad av läns-

vägar, Byggande av ödebygdsvägar samt Byggande av storbroar. Detta innebär ett frångående av Kungl. Maj:ts förslag så till vida, att, då det gäller medelsanvisningen för länsvägar och ödebygdsvägar, åtskillnad icke göres mellan nyanläggning å ena och ombyggnad å andra sidan samt att medel för större brobyggnadsföretag skall anvisas under ett särskilt anslag. Statsutskottet har i utlåtandet vidare förordat *dels* att för vart och ett av de föreslagna anslagen särskild flerårsplan skall upprättas, *dels ock* att flerårsplan för Byggande av storbroar skall omfatta hela riket samt upprättas av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen efter förslag av vederbörande länsstyrelser och fastställas av Kungl. Maj:t. Riksdagens ställningstagande i dessa frågor medför att 8 § vägstadgan bör erhålla annan utformning än den av Kungl. Maj:t föreslagna samt att ändring även erfordras i stadgans 10 §.

I 8 § anges vilka flerårsplaner som skall upprättas och fastställas för att tjäna till ledning vid fördelningen av anslagna medel för vägbyggnadsändamål. I författningsrummet bör föreskrivas, att flerårsplaner skall upprättas och fastställas för byggande av riksvägar, byggande av länsvägar, byggande av ödebygdsvägar och byggande av storbroar, beträffande de tre förstnämnda ändamålen länsvis och beträffande sistnämnda ändamål en plan för hela riket.

I 10 § omtalas på vilka myndigheter det ankommer att upprätta och fastställa flerårsplan. Med ändring av vad nu gäller bör stadgas, att flerårsplan för byggande av storbroar skall upprättas av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen efter länsstyrelsernas hörande samt fastställas av Kungl. Maj:t.

I övrigt har utskottet ingen erinran mot det genom propositionen framlagda kungörelseförslaget.

Utskottet hemställer

att riksdagen såsom yttrande över det genom förevarande proposition framlagda förslaget till kungörelse om ändring i vägstadgan måtte åberopa vad utskottet ovan anfört.

Stockholm den 20 maj 1954.

På tredje lagutskottets vägnar:

HUGO OSVALD.

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herrar Osvald, Grym, Ivar Nilzon, Axel Jansson, Boo, Pålsson och William Ohlsson;

från andra kammaren: herrar Andersson i Löbbo, Nyberg och Andersson i Dunker, fru Torbrink samt herrar Utbult*, Andersson i Ryggestad och Östlund.

*) Ej närvarande vid ärendets justering.

Reservation

av herr Pålsson.